

ĐỔI MỚI PHƯƠNG PHÁP DẠY HỌC GIÁO DỤC THỂ CHẤT CHO SINH VIÊN ĐẠI HỌC, CAO ĐẲNG THEO HƯỚNG TÍCH CỰC HÓA HOẠT ĐỘNG CỦA NGƯỜI HỌC

○ NGUYỄN THỊ TRÂM - BÙI THỊ HIỀN*

Đổi mới phương pháp dạy học (PPDH) theo hướng tích cực hóa hoạt động của người học là vấn đề luôn đặt ra trong tất cả các môn học, trong đó có môn *Giáo dục thể chất* (GDTC). Đối với sinh viên (SV) ở các trường đại học, cao đẳng, điều này lại càng có ý nghĩa thiết thực. Tại Đại hội Đảng toàn quốc lần thứ V (1980), Báo cáo chính trị của Ban chấp hành Trung ương Đảng đã xác định rõ: «Thể dục thể thao là một bộ phận không thể thiếu được trong công cuộc xây dựng nền văn hóa mới, con người mới, Đảng và Nhà nước phải chăm lo hơn nữa phát triển thể dục thể thao nhằm góp phần tăng cường sức khỏe của nhân dân, xây dựng những phẩm chất tốt đẹp của con người mới xã hội chủ nghĩa... đáp ứng yêu cầu của sự nghiệp xây dựng và bảo vệ tổ quốc... Trong những năm tới cần mở rộng và nâng cao chất lượng hoạt động thể dục thể thao quần chúng, trước hết là trong học sinh, thanh niên và các lực lượng vũ trang».

1. Vai trò của giáo viên (GV) GDTC

GDTC là một mặt giáo dục tương đối độc lập và mang tính đặc thù. Mục đích của GDTC trong các trường ĐH, CĐ là trang bị cho SV những tri thức, kỹ năng có liên quan đến việc bảo vệ, tăng cường sức khỏe và hoàn thiện thể chất.

Hoạt động chính của GV GDTC là giải quyết liên tục các nghiệp vụ sư phạm trong quá trình GDTC bằng các hành vi, hành động như: cảm giác, tri giác về đối tượng hoạt động, cử chỉ bề ngoài của SV để truyền đạt thông tin; tái tạo các điều kiện bổ sung tạo cơ hội cho người học... Từ đó, người dạy lựa chọn giải pháp hợp lý để khơi dậy được tính tự giác tích cực ở SV. Sự thành công của GV không chỉ là sự luyện tập với yêu cầu cao mà còn phải tuân thủ theo tính nguyên tắc của nghề nghiệp: hình thành kỹ năng, kỹ xảo, tạo sức bền trong hoạt động luyện tập; củng cố những bí quyết và thủ thuật nâng cao thành tích. Tuy nhiên sự khám phá và phát hiện những bí quyết để nâng cao thành tích cho SV chỉ thực sự

đến với những người tâm huyết và quan trọng hơn là sự năng động trong phương pháp đào tạo. Điều đó đòi hỏi GV GDTC phải thường xuyên biến đổi tình huống giảng dạy, giáo dục, huấn luyện sao cho sát với mục tiêu của bài dạy và đối tượng cụ thể.

2. Những biện pháp, cách thức phát huy tính tích cực, chủ động, sáng tạo ở người học trong GDTC

Để phát huy tính tích cực, chủ động, sáng tạo ở người học, môn GDTC đòi hỏi có những yêu cầu, cách thức, biện pháp riêng. Ở đây, chúng tôi đề cập các biện pháp cụ thể sau:

2.1. Tạo tình huống có vấn đề để kích thích nhận thức, tìm tòi của SV về mặt lí luận. Một trong những yêu cầu bắt buộc cần phải có đối với một giờ GDTC là cần có sự phối hợp liên hoàn giữa lí thuyết và thực hành; có các điều kiện: băng cơ động + sự hỗ trợ của phương tiện kĩ thuật. Cũng cần lưu ý: phương tiện kĩ thuật hỗ trợ phải có sự cải tiến cho phù hợp với đặc trưng của môn học nhằm dễ di chuyển cơ động. Chính sự kết hợp hài hòa giữa các yếu tố này sẽ tạo hứng thú, lôi cuốn sự chú ý của SV, làm cho họ ý thức về nhiệm vụ học tập, có nhu cầu khám phá, phát hiện và chiếm lĩnh khái niệm bằng nghệ thuật dẫn dụ với tạo tình huống có vấn đề.

Trước hết, GV cần cho SV quan sát những sự kiện, những hiện tượng đòi hỏi có sự giải thích về mặt lí luận. Đây chính là thao tác đầu tiên trong dạy học nêu vấn đề. Ví dụ: Giờ dạy nội dung Đá cầu cho SV ĐH, CĐ

Bước 1: Hình thành tri thức: - Trong giờ dạy học nội dung Đá cầu, GV cần kết hợp giữa lí thuyết và thực hành sao cho thật nhuần nhuyễn. GV nêu vấn đề cần đàm thoại tạo mối quan hệ giữa GV-SV và SV-SV xung quanh nội dung đá cầu trên các phương diện: vai trò, vị trí, ý nghĩa, luật đá cầu, hiện trạng về sự phát triển môn đá

* Khoa Giáo dục thể chất - Trường Đại học Hồng Đức

cầu ở Việt Nam; Trong nội dung này GV kết hợp nêu câu hỏi kiểm tra để gọi sự hiểu biết của SV về môn đá cầu, thành tích cao nhất của môn đá cầu cả trong nước và kỉ lục trong thể thao. Như vậy, từ những tri thức lí thuyết được tiếp nhận từ sự đàm thoại giữa GV-SV và giữa SV-SV, tất yếu sẽ xuất hiện ở SV câu hỏi: *Tại sao cùng một nội dung nhưng lại có những thành tích khác nhau ở các cá nhân, các đội, các nước?*; - Sau khi cho người học khởi động các động tác tay, chân, bụng, lườn và các khớp để cơ thể được nóng lên, bộ máy tuần hoàn và hô hấp phù hợp với bài tập luyện, GV nên cho SV quan sát hình ảnh của hai vận động viên ở hạng thi như nhau nhưng kết quả (thành tích) khác nhau. Đây là phần cần có máy chiếu, có băng đĩa ghi hình như một giáo cụ trực quan sinh động nhất hỗ trợ cho nội dung môn học trong giờ GDTC. Quan sát hình ảnh trình chiếu, trong tư duy của SV đã xuất hiện nhu cầu lí giải nguyên nhân của sự khác nhau về hiệu quả. Câu hỏi GV nêu hướng đến giúp SV đưa ra được lí luận về các yếu tố ảnh hưởng đến thành tích. Đó cũng là cơ sở dẫn dắt SV giải quyết nội dung các nguyên lí cơ bản của kĩ thuật đá cầu: *yếu tố sức mạnh, yếu tố tốc độ, yếu tố điểm rơi.*

Bước 2. Nhận thức được nguyên lí di chuyển - kĩ thuật di chuyển trong đá cầu. Để nhận thức được những tri thức lí thuyết, cần có hình chiếu để SV được nghe hoặc quan sát di chuyển ngang đơn bước: - Di chuyển ngang đơn bước: sang trái đá cầu, sang phải đá cầu; - Di chuyển đơn bước phía trước: chéch phải đá cầu, phía trước chéch trái đá cầu; - Di chuyển bước sau: chéch phải đá cầu, phía trước chéch trái đá cầu. Trên cơ sở nhận thức được di chuyển đơn bước, tiếp theo là di chuyển nhiều bước: di chuyển ngang (sang bên phải, bên trái đá cầu); di chuyển tiến, lùi để đá cầu.

Điều quan trọng là sau quá trình quan sát bằng hình chiếu, GV cần phân tích các kĩ thuật cơ bản của di chuyển trong đá cầu, hoặc cho SV tự trình bày nhận thức của mình để người học có được kết luận và nhận thức đúng - cơ bản về kĩ thuật di chuyển trong đá cầu, phân biệt được sự khác nhau giữa các kĩ thuật di chuyển, nghệ thuật di chuyển và kĩ thuật đá cầu tấn công.

Sau khi đã nhận thức tương đối đầy đủ những tri thức cơ bản về lí thuyết, cần hướng dẫn SV thực hành để rèn luyện và nâng cao kĩ năng. SV hiểu được: đá cầu không chỉ nắm được kĩ thuật di chuyển mà cần phải phối hợp với các thủ thuật riêng, khả năng trí tuệ: phán đoán, ước lượng khoảng cách,

độ cao, vận tốc đến chủ định đón cầu chạm vị trí nào trên chân, ở tư thế nào, với tốc độ nào gây được bất lợi cho đối phương... Đó là một quá trình luôn đòi hỏi khả năng phối hợp cao, sự thông minh và tích cực của người học.

2.2. So sánh, đối chiếu để rút ra quy tắc, hành động và hướng tới hình thành kĩ năng. Nhận thức về lí thuyết và kĩ thuật đá cầu, để hướng tới mục đích tập luyện tốt, đạt kết quả, GV nên sử dụng hình thức so sánh, đối chiếu rút ra quy tắc, hành động và hướng tới hình thành kĩ năng. Có thể chứng minh rõ hơn *trong nội dung kĩ thuật phát cầu*: - GV khái quát lại các kiểu phát cầu chiến thuật: Phát cầu ăn ngay, phát cầu mất điểm, phát cầu khó đỡ, phát cầu đối phương không kịp phản ứng. SV quan sát từng kiểu phát cầu trên (có thể bằng cả băng quay nhanh và băng quay chậm); - Tùy thuộc vào sĩ số trong lớp, GV chia đội tập luyện. Đây là giai đoạn người học sẽ đối diện với thực tế: khó khăn hay dễ dàng trong việc đưa cầu qua lưới; đưa cầu đến vị trí mình muốn; đưa cầu đối phương đón nhận nhẹ và dễ dàng sẽ không có thành tích... Quá trình thực hành theo từng đội hình nhỏ cũng sẽ tạo cho SV xuất hiện nhu cầu muốn tấn công đối phương; muốn gây khó khăn cho đối phương, muốn có kĩ chiến thuật để khống chế đối phương.

Động lực thúc đẩy người học luyện tập tích cực, chiếm lĩnh tri thức lúc này là tiếng cười, là tâm lí muốn tự khẳng định vị thế của mình, là thành tích của cá nhân cũng như của cả đội. Hiệu quả giờ dạy cũng được đánh giá từ kết quả cụ thể này

Tóm lại: Phát huy tính tích cực, chủ động, sáng tạo của SV trong GDTC là vấn đề có ý nghĩa thờ ờ sự. Tùy thuộc vào đặc trưng của từng môn học. GV cần có sự chọn lựa, sử dụng các phương pháp, biện pháp dạy học sao cho phù hợp nhằm hướng tới rèn luyện cả trí tuệ và sức khoẻ, đặc đức và kĩ năng. Cũng cần lưu ý tới việc sử dụng công nghệ thông tin trong dạy học GDTC sao cho thiết thực và đạt kết quả tối ưu nhất. □

Tài liệu tham khảo

1. Nguyễn Viết Minh (chủ biên). **Đổi mới phương pháp dạy học theo hướng phát huy tính tích cực người học môn lí luận và phương pháp giáo dục thể chất** NXB Đại học sư phạm, H. 2007.
2. Nguyễn Văn Xem (chủ biên). **Tâm lí học thể thao** NXB Đại học sư phạm, H. 2004.
3. E.F. Kharlamop. **Phát huy tính tích cực học tập của học sinh như thế nào**, tập 1. NXB Giáo dục, H. 1978